

שבת הנהגה

הרב שלמה לוונשטיין שליט"א

לקט פירושים מתוך שיעור פרשת שבוע
בביהכ"ס "דברי שיר" רח' זכריה 4 ב"ב יום חמישי בשעה 22:00

גליון מספר 297

בהר בחוקותי תשע"ג

מדבר בלשון נוכח: "קצירך", "נזירך". ואלו בהמשך (פסוק יא), בפסוק המדבר על היובל נקט הכתוב בלשון נסתר: "לא תזרעו ולא תקצרו את ספיחיה ולא תבצרו את נזריה". שכן, בשמיטה הקרקע עדין רכוש בעליה, אך ביובל הקרקע יוצאת מרשות הקונה וחוזרת לבעלים הראשונים. ומדוע נאמרה מצות השמיטה בלשון יחיד, ואלו מצות היובל נאמרה בלשון רבים?

באר רבי ראובן קרלנשטיין: שמיטה נוהגת גם ביחיד, ואלו יובל נוהג רק כאשר כל ישראל יושבים על אדמתם בארץ ישראל.

ועוד, על היובל נאמר: "וקדשתם את שנת החמשים שנה וקראתם דרוור בארץ לכל ישביה" (פסוק י), והרי השנה מתחילה מראש השנה. ואלו בפסוק הקודם נאמר: "ביום הכפרים תעבירו שופר בכל ארצכם", משמע שרק ביום כפור חוזרות הקרקעות לבעליהן.

ואמרו חז"ל: בראש השנה מתחיל היובל, האדמה אינה שלך, העבדים עדיין לא משתחררים אך כבר אינם עובדים. ביום כפור העבדים יוצאים לחרות והקרקעות חוזרות לבעליהן. נמצא, שמראש השנה ועד יום כפור ישנם עדין שני בעלים על הקרקע, זה שהאדמה נקנתה על ידו, וזה שהאדמה חוזרת אליו, לכן נאמרה מצות היובל בלשון רבים...

"ולא תונו איש את עמיתו" (כה, יז)

בספר "מרבצי תורה ומוסר" מספר אודות רבי אליהו דושניצ'ו, שהתעסק במכירת פרדס. יום אחד הביא אליו מתוך קרקעות קונה, תייר אמיד מאמריקה, אבל מרב צדקות לא מכר לו.

מתחילה הלך עם ה"קונה" לפרדס והצביע על... חסרונותיו. וכך אמר לאיש: "כתוב בתורתנו הקדושה 'ולא תונו איש את עמיתו', ולכן מחובתי להודיע למר בגלוי, שאילן אחד בצד פלוני בפרדס כולו מתולע, גם שני לו נתמעטו פרותיו, ועוד כך וכך חסרונות יש בפרדס... ואם אמרו חז"ל בכל ענין 'הרוצה לאבד מעותיו ישכר פועלים ולא ישב עמהם', קל וחמר לפרדס זבורית כזה, שאדם אשר אינו מסוגל לעבדו בעצמו ומשקיע כאן את כספו, הריהו כמניח מעות על קרן הצבי..."

אותו תייר השתומם למשמע אזניו, משתאה, מה טיבו של "מוכר" כזה האומר רק "רע רע", הפך מן המקובל... לפתע עמד האיש מהלוכו, הוציא תרופה מכיס מעילו ונתנה לפיו.

נבהל רבי אליהו ושאל: "מה זאת?"

השיבו האיש: "יפה ללבי".

מיד פנה אליו: "אדוני חש בלבו? ירחמהו האלקים, ירפאהו מהרה, אבל אני לא מוכר את הפרדס, שכפי שאמרתי אינו כדאי רק לאדם שיעבדהו במו ידיו".

שאל האיש בפליאה: "מה ממנו יהלך כיצד אנכי מטפל בפרדס, אני חפץ לקנותו בכל אפן שהוא!"

"כי תבאו אל הארץ אשר אני נתן לכם ושבתה הארץ שבת לה'. שש שנים תזרע שדך ושש שנים תזמר כרמך... ובשנה השביעית שבת שבתון" (כה, ב-ד)

מלשון הפסוק נתן להבין, כי כשבאו לארץ, קודם היתה שנת שמיטה – "ושבתה הארץ שבת לה", ורק לאחר מכן היו שש שנות עבודה, כפי שנאמר בהמשך: "שש שנים תזרע שדך ושש שנים תזמר כרמך".

כמובן שאין זה הגיוני, כי אם כן, מה עם הברכה שהבטחה להם בשנה הששית!?

ברור אפוא, שקודם כל עבדו שש שנים ורק אחר כך היתה שביעית – שמיטה. ואם כך, צריך להבין מדוע הוזכרה מצות השמיטה בתחילת הענין.

שאלה נוספת: בתחילה נאמר שכשיבואו לארץ "ושבתה הארץ שבת לה" – "שבת" בלבד. ואלו בהמשך נאמר: "ובשנה השביעית שבת שבתון".

מה ההבדל?

ובאמת, בכל התורה כשכתוב "תעשה מלאכה", מיד אחר כך מופיע הבטוי "שבת שבתון". לעומת זאת כשכתוב "תעשה" מופיעה המלה "שבת" בלבד. מה ההבדל?

באר בספר "דבש השדה": אם אדם עובד כל השבוע – כשמגיעה שבת תחושתו היא: 'אה, ברוך ה' שכבר הגיעה השבת, סוף סוף...'. אבל אם הוא לא עובד אלא "תעשה מלאכה" – על ידי אחרים, והוא יושב ולומד תורה – הרי שמבחינתו כל ימות השבוע הם בבחינת "שבת" [כמבואר במסכת חלין], וכשמגיעה שבת קדש, הרי היא בבחינת "שבת שבתון".

מסופר על רבי אריה לוי, שכאשר ביקר פעם בבית בתו הרבנית אלישיב ע"ה, ראה שהרב אלישיב יבדלחט"א חוזר מהכולל והיא נותנת לו לאכול ב'הול'.

כשיצא הרב אלישיב מהבית, בדרכו חזרה אל ה'כולל', אמר רבי אריה לוי לבתו: "בעלך תלמיד חכם והוא בבחינת שבת, וכיון שכך – יש לתת לו לאכול בחדר הגדול, העקרי, בו נאכלות סעודות השבת..."

ענתה לו בתו, שאכן כך היא נוהגת בדרך כלל, אלא שהיום שוכב בחדר ילד עם חם גבוה, ואם היה רואה זאת, היה הדבר טורד את מנוחתו ומפריע לו ללמוד אחרי כן, והוא הרי ממילא לא יודע היכן אכל...

עתה יובן שנוי הלשון בפסוקים. שכן, לאחר שנות הכבוש והחלוקה, עם ישראל יעבדו בשדות, והשבת תהיה "שבת". אבל בשמיטה, הרי כל ימות השבוע שובתים ממלאכה ועוסקים בתורה, ממילא השבת תהיה "שבת שבתון".

לכן, "כי תבאו אל הארץ אשר אני נתן לכם" – אז השבת תהיה רק "שבת". אבל בשנה השביעית, שנת השמיטה, כאשר תשבו ללמוד כל ימות השבוע, השבת תהיה "שבת שבתון".

"את ספיח קצירך לא תקצור ואת ענבי נזירך לא תבצור" (כה, ה) פסוק זה – אומר רבי ברוך אפשטיין בספרו "תוספת ברכה",

זהו שאמר הכתוב: "ולא תונו... ויראת מאלקיד" – אל תאמר לו להיות ירא שמים כאשר בלבך אינך כזה, כי מוס שבך אל תאמר לחברך.

"אם בחקתי תלכו" (כו, ג)

ברש"י: שתהיו עמלים בתורה.

הדבר היחיד שמלוח את האדם לאחר מותו הוא לא כספו ולא זהבו, אלא תורה ומעשים טובים שעשה בימי חייו. על כך אומר שלמה המלך (משלי ו, כב): "בהתהלךך תנחה אתך בשכבך תשמר עליך", התורה מנחה את האדם בשעה שהוא הולך בעולם הזה, ושומרת עליו כאשר הוא שוכב בקברו.

אחד מידידי נזקק ל"ע לדיאליזה. אותו אדם הוא פחדן מטבעו, וכל מחט גורמת לו להתעלף כמעט... כשהודיעו לו שהוא זקוק לדיאליזה, הוא לא ידע כיצד להכיל את זה, וכאשר בשרו לו שעליו לבוא לחדר נתוח כדי להכין את גופו לקראת הטפול, לבו חשב להשבר.

כשהוכנס לחדר נתוח לבדו, היו נדמים לו כל הרופאים כמלאכי חבלה. לפתע עבר אחד מהם ליד חדרו ונעץ בו מבט חודר. מיועדנו התחלחל, מה לו ולמלאך חבלה זה?

הלה לא נראה מתרשם מן הפחד שלו, הוא נעצר על מקומו והמשיך להתבונן בו בתשומת לב.

"מ... מה אתה רוצה ממני?"

"האם אינך חיים?"

"מנין אתה יודע את שמי?" רעד בלתי נשלט בכפות הידים...

"אני ח...חיים".

"אינך זוכר אותי? היינו שכנים, טפסנו ביחד על עצים,

שחקנו ביחד..."

"יעקב?"

"ממ..."

"מה אתה עושה כאן?"

"אני רופא פה".

"הו, יעקב, עשה לי טובה, תאמר לכולם שאף אחד לא יגע בי

חוץ ממך" – ויעקב הסכים.

הכל נותר כמו קודם: הדיאליזה, המחטים, הפחד וחדר

הנתוחים – אבל כשיעקב כאן הכל לובש צורה אחרת

לגמרי... כך זה כשמכירים...

"לפתע הבנתי" – אמר לי ידידי – "מה קורה לאדם לאחר

מותו. מכניסים אותו לקבר, הכל מסביב מפחיד, מלא

במלאכי חבלה ומציק, אבל מי שלמד תורה והלך בדרך

התורה, באים אליו לפתע כל דפי הגמרא שלמד ועוטפים

אותו".

"אני מכיר אתכם" – הוא אומר לדפים הצהבהבים הללו –

"מה אתם עושים פה?"

"באנו לשמור עליך" – הם עונים ומורים לכל מלאכי החבלה

לזוז הצידה – "כל מי שרוצה לטפל בו, צריך לדבר קודם כל

אתנו..."

לכך זוכה מי שמקדיש את חייו ללמוד, ובתורת ה' יהגה

וימס ולילה!

אך דבריו לא הועילו. רבי אליהו נשאר בשלו: "וכי בשביל שאין אתה משכיל לדעת שהמקח אינו לטובתך, רשאי אני להונות? לא, לא! רפואה שלמה למר! אינני מוכר!"

ופנה מיד לשוב על עקבותיו.

מעשה נוסף ארע עם אחד מתושבי פתח תקוה, שמוצאו מלומזיא, שבא לטל מרבי אליהו ברכת פרדה לפני נסיעתו לבקור בארץ פולין.

שאל אותו רבי אליהו אם יעבור גם בעיר לומזיא. כשהשיב בחיוב, בקש ממנו שיואיל בטובו לברר שמה ענין אחד אצל אשה פלונית, שהיא אלמנה, העומדת בחנות לממכר ספרים.

לפני שנים מרובות רכש אצלה ספר מסוים, והספק מנקר בלבו, אולי שלם לה פחות מדי, כי הספר נראה בעיניו יקר ערך ולא יתכן שמחירו זול כפי ששלם. אם באמת טעה, אנא

יואיל בטובו לבקש מחילתה בשמו, ויפרע לה את הסכום הדרוש, וכשיחזור הנה ישיב לו.

הבטיחו האיש וכן עשה. בבואו ללומזיא הלך אצל האשה מוכרת הספרים ושאל בענין הספר.

נענתה ואמרה: "מה רוצה רבי אליהו ממני? כבר שלח אלי אנשים אחדים בנדון זה... הגידו לצדיק ששילם לי עבור הספר מחיר טוב, מחיר הגון, ואינו חייב לי אף פרוטה".

"ולא תונו איש את עמיתו ויראת מאלקיד" (כה, יז)

בעל ה"תפוחי חיים" מדייק מפסוק זה מספר הנהגות חשובות בענין הונאת הזולת:

סופי התבות של המלים: "ולא תונו איש את" – אשתו,

רמז למה שאמרו חז"ל (בבא מציעא נט ע"א): "לעולם יהא

אדם זהיר באונאת אשתו, שמתוך שדמעתה מצויה אונאתה

קרובה... ואף על פי ששערי תפלה ננעלו, שערי דמעות לא

ננעלו", הרי מבאר שצורה ודמעתה של האשה עושים רושם

למעלה, וזהו שמסיים "ויראת מאלקיד".

בנוסף, הסמיכה התורה את המלים "ולא תונו איש את

עמיתו" ל"ויראת מאלקיד", לרמוז לנו, כי יש פעמים שאדם

מרמה את עמיתו בכך שהוא מראה עצמו כאלו הוא ירא

שמים, יותר מאשר הוא באמת. על כן נאמר לו: "לא תונו...

ויראת מאלקיד" – אל תונה את חברך, לגרום לו לחשוב

שירא שמים הנך, כאשר אינך כזה!

לעתים מרמה אדם את חברו, אך הוא מורה התר לעצמו,

שכביכול הוא מרמה לשם שמים ומצוה לרמותו – יש לי

חשבון בענין זה! או – זה נחוץ כדי שלא יהיה חלול ה',

חלילה, אם יראו מי הוא באמת... וכיוצא בזה. על כן

אומרים לו: "ולא תונו איש את עמיתו", משום שאין דן

יחידי אלא הקב"ה, וזהו שמסיים: "אני ה' אלקיד" לדון את

חברך.

אם נחשב אתה בצבור כאדם ירא אלקים, עליך להזהר יותר

לא רק שלא להונות, אלא גם לא להראות כמי שמרמה, אף

אם הצדק, לאמיתו של דבר, אתך. כי אצלך מלבד הרמאות

נוסף גם עוון חלול ה'.

למוד נוסף: אל לו לאדם להוכיח את חברו בדברי יראה

וכבושין, בעוד הוא עצמו בתוכו אינו ירא שמים בדרגה הזו.

